

לרפואת
נפתלי הרץ בן אסתר הי"ד

בשיעור בנושא
זה מפי המחבר

לעלוניס נוספים
ובהם נהגה
כי הם חיינו ואורך ימינו

לעלוניס נוספים
נה עולמו
בשעה אחת

ניתן להעביר
ולהפיץ עלון זה
לתועלת הרבים

להערות, הארות והוספות על העניינים הנכתבים בעלון,
לתרומות והנצחות ולקבלת
הגליון במייל ניתן לפנות למשרה קליין: חגי, 8, ב"ב
מקס: 03-5668468 טל: 052-7134545
yomam24@gmail.com

פרשת שלח

**"כי דבר ד' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא"
לחגוג יום הולדת 60 כי ניצל מכרת?**

"אמר רבה מחמישים ועד 'שישים שנה זו היא מיתת כרת... רב יוסף כי הוה בר שיתין ³עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקי לי מכרת" (מועד קטן כה).

וקשה, על מזה השמחה, והרי יש הרבה רשעים וכופרים, שודאי עוברים על "כרת" וחיים הרבה עד 120, וא"כ כבר אין ראייה ממה שהגיע לגיל 60? (ואיך באמת הם חיים אחרי גיל 60? עיין בסוף מסכת סנהדרין, בדרוש "אור החיים" לבעל התפארת ישראל, שהקשה (בס"ק ב') איך מענישים מי שעבר כמה פעמים על איסור כרת, וכן מזה עונשו למי שעבר על איסור כרת אחרי גיל 60, ועוד קשה הרי נראה כמה חייבי כריתות כבועלי נדות ומחללי שבתות ואפ"ה לפעמים מזקינים "וכי ס"ד שח"ו תאמר לנו התורה הקדושה דבר שנראה כ"כ הרבה פעמים בהפק?" ותני שמי שעבר על כמה כריתות כך יתארך זמן זיקוקו וצערו בגיהנום, ולכן יש רשעים שחיים "אחרי גיל 60, כי אף שראוי שימותו, "לפעמים אי אפשר שימות קודם זמנו רק בדרך נס, דהנה הקב"ה חתם עולמו בגושפנקא דמלכא חותם הטבע, אשר לא ישנהו כ"כ בנקל, ולכן המחויב כרת, אשריהו אם היה מקבל עונשו

¹ ודלא כירושלמי פ"ב דביכורים ריש ה"א שסובר שעד 50, הובא בתוס' ביבמות ב. ד"ה 'אשת אחיו', וכתב שבאמת הגמ' שלנו חולקת על הירושלמי. אבל בפ"י מראה הפנים שם כתב שרק רבה סבר עד 60, אבל סתמא דהש"ס דילן ג"כ סוברים כירושלמי. ובדידי הוא עובדה, דשאלתי למרן הגר"ח ק שליט"א כגון אני שקרוי על שם סבי משה יעקב שנפטר צעיר, האם יש לשנות את השם? וענה לי שאם נפטר אחרי גיל 50 לא צריך לשנות את השם, וביררתי, ונמצא שנפטר בגיל 50 ושלוש חודשים... ובכל אופן למדנו שסמך על הירושלמי הנ"ל.

² ולמה דווקא מסופר על רב יוסף שעשה? אלא התחדש בזה שאפי' שחיייו היו בייסורים כמ"ש בנדרים סד: שסומא חשוב כמת (ורב יוסף היה עוור. רש"י עירובין נד. ד"ה מזוג), ובנדרים דף מא. שרב יוסף שכח תלמודו. ובפסחים קיג: - שלושה חיייהם אינם חיים - הרחמנין, הרתחנין, ואניני הדעת, ואמר רב יוסף כולוהו איתנהו בי. למרות זאת שמח שלא התקצרו ימיו בכמות וכמו שכתוב במשלי "כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך" וביאר המלבי"ם (ג, ב) - אורך ימים-הם שהימים עצמם טובים והיינו ריבוי באיכות, ושנות חיים-הוא ריבוי בכמות (וכע"ז בגמ' בשבת קה: ברש"י "שבילו ימיהם בטוב חשיב אורך ימים"). הרי שיש כאן שתי מתנות מהש"ת שצריך להודות על כל אחת מהן.

³ בלקט יושר יו"ד עמ' מ', כתב שהתרומת הדשן כשהיה בן 60 עשה סיום והזמין 2 זקנים שיתקיים הסעודה לרבנן כדי לפטרו גם מסעודת שישים. ובשו"ת בית דוד סי' קעו למד מזה שיש קצת חיוב ויש ליזהר בזה.

⁴ ועל השאלה איך יש רשעים שעוברים על כרת וחיים אחרי גיל 60 מצינו תירוצים נוספים, עיין בשערי תשובה (ג-קכב) "...עוון כרת על האיש והאשה שלא ישלימו שנותיהם... ואפי' אם זכויותיהם יתרבו, שיתנו להם להארץ ימיהם אבל נפשם אינה צרורה לחיים...". ועיין מה שתיירץ בגר"ז שבזמן הזה יונק חיותו מהסיטרא אחרא לכן לא מת, ובאר"י הקדוש תירץ שמי שנשאל אחרי גיל 60, יחזור בגלגול וימות צעיר (כך כ' עה"פ "לא תהיה משכלה ועקרה בארץ") וכמו כן לפעמים ימתינו לו עם העונש עד לגלגול הבא.

שהוקבע לו, אולם אם יכריח בכח הטבע שלא ישיגהו העונש ההוא, שישמור היטב בריאותו, וכשיחלה מעט, עד מהרה יקרא לרופא מומחה, והוא יתן לו סמים שטבעם שירפאוהו, וכי ס"ד שמשום שוטה זה שקלקל, ישנה הקב"ה טבע עולמו (כבע"ז נה)... אבל אוי לו שהכריח ע"י הטבע להבורא ית' כביכול להחליף עמו, שיקבל החוטא עונש נצחי בעוה"ב בעד עונש עובר העוה"ז שלא היו רק בקיצור ימיו, דלפי אומדן זה יאריך ויוקשה עונשו ויסורי זיקוקו בעוה"ב... עכ"ל והדברים מרפסין איגרא ונראין כחי גדול שהאדם כביכול יכול להכריח את הקב"ה להשאיר אותו חי ובריא בעוה"ז, והקב"ה לא יעשה בשבילו נס שימות ע"י שינוי הטבע ואפי' לא יזמן לו תאוונת דרכים, ואף שכתוב בגמ' (כתובות דף ל:): ש"דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה - או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה - או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו, ומי שנתחייב חנק - או טובע בנהר או מת בסרוכני" בכ"ז לגבי עונש כרת חי בעל התפארת ישראל שמקבל מחלה ויותר טוב לו לקבל את עונשו ולמות בקיצור ימים, מאשר ללכת לרופא הכי טוב ולהנצל, כי יפסיד שיענש הרבה יותר וזה לא טוב לו אע"פ שכעת יותר נוח לו להמשיך לחיות! [ונראה פשוט שהתפארת ישראל לא חולק שאדם מצווה ב"ונשמרתם מאד לנפשתיכם" (דברים ד, טו), וצריך לאכול אוכל בריא ובצורה הנכונה כמו שכ' הרמב"ם, וגם צריך לעשות השתדלות וללכת לרופא כשהוא חולה, ואפי' הותר לחלל שבת כשצריך לרופא, אלא שבכ"ז חי התפארת ישראל שלא צריך להגזים ולחפש את הרופא הכי טוב בעולם, ולאכול מאכלים נדירים ומיוחדים וכו'.. דאל"כ למה הרשע לא היה מצווה לעשות זאת מדין ונשמרתם, ולרשע שעושה כן אמנם זה יותר נוח לו אבל לא טוב לו].

אבל קשה, וכי צדיק גדול כ"כ רב יוסף, לא יודע שנוהר בקלה וכבחהמורה, וודאי שלא עבר על איסורי כרת?!
אלא שיש בתורה שלושה סוגים של כרת:

הסוג הראשון: יש אדם צדיק ואע"פ שנכשל בכרת, בכ"ז רובו זכויות כי מלא במצוות ה'. על אדם זה נאמר "ונכרת האיש" כלומר שימות עד גיל 60, אבל יזכה לחיי העולם הבא.

הסוג השני: אדם שנכשל בכרת וגם רובו עוונות, עונשו שנכרת לגמרי מחיי העולם הבא ועליו נאמר "ונכרתה הנפש", ומכיון שאין לו חלק לעוה"ב, ובכ"ז עשה קצת מצוות, מגיע לו שכר עליהם בעולם הזה וע"כ יחיה גם מעל גיל 60 ויחיה חיים טובים - לפי זכויותיו.
הסוג השלישי: הוא העובד ע"ז והמגדף שנא' בס': "הכרת תכרת הנפש ההיא" ודרשו חז"ל - הכרת-בעוה"ז, תכרת-לעוה"ב, שנכרת משניהם.

וא"כ יש לתרץ, שלרב יוסף היה פשוט שאינו עובד ע"ז ואינו גידף מעולם. כמו כן היה פשוט לו שהוא אדם צדיק ורובו זכויות רק בכ"ז חשש שאולי נכשל בכרת, כי כידוע השאלות במלאכות שבת הם קשות וכגון החילוק מתי נקרא תערובת במלאכת בורר וכמו"כ השאלות בהל' נדה הם רבות, אם לדוג' המקוה היה פסול, אשתו נשארה נדה, ואם לא ראו את הצבע של הבדיקות בדיוק נכון, היא נדה וכו'... וע"כ חשש שאולי¹⁰ נכשל ויענש כסוג הראשון שמת עד גיל 60, וכיון שהגיע לגיל 60 שמח ועשה סעודה. (ואמנם כרת מגיע רק על חטא¹¹ במזיד, אבל מתוקף יראת חטא' שהיה ברב יוסף חשש גם לזה)

⁵ ועיין בעלון 'קונה עולמו' בעניין 'המתת חסד' מה שכתבתי בחילוק בין 'טוב' שעושה הקב"ה, לבין 'נוח' שאנחנו צריכים לדאוג בבין אדם לחבירו.
⁶ כן כתבו הרמב"ן ורובנו בחיי.

⁷ או אופן נוסף לסוג אדם זה, יש כרת שנכרת זרעו ומת עירי - עיין שבת כה. רש"י ד"ה 'וכרת', ועיין שם בתפארת ישראל בדרוש אור החיים שיכול להיות דבר זה לאחר כמה דורות (וא"ת א"כ מה צער יש לו? י"ל שהדבר היחיד שיכול לקדם ולעלות את האדם במצבו בעולם הבא הוא שזרעו אחריו מקיים תורה ומצוות, שהרי יש לו זכויות ב"מפעל הזה", וגם דורות הבאים זה מכח כוחו, ונהנה מזה מאוד מאוד, אבל חוטא זה, נענש שנכרת זרעו, גם אחרי כמה דורות, ומפסיק לו כל אפשרות להתקדם במצבו לנצח)

⁸ עיין בהסבר הנפש החיים (שער א, פרק יח): "...זאת ועוד אחרת כי יש כמה עוונות שהנפש החוטאת באחת מהנה נתחייבה כרת או אבדון, ועניין הכרת הוא שבחינת הנפש נפסק וכרת משורשו העליון, וינתק החבל שהיה קשור ומדובק בו... וכמ"ש בזהו תרומה... ויש נפש שכ' בה ונכרתה הנפש היא מלפני... שאין לה חיבור כלל במה של מעלה..."

⁹ ואין להקשות מברכות כח: שריב"ז בכה לפני מותו כי לא ידע באיזה דרך מוליכים אותו - גן עדן או גיהנום, כי גם ריב"ז ידע בוודאות שלנצח נצחים יתענג בג"ע, אבל בכ"ז פחד שמשוה קטן יקפידו עליו ויצטרך לרגע אחד לסבול בגיהנום, וזה מפחיד מאוד ולכן בכה.

¹⁰ ומבהיל הדבר מה שדרשו עה"פ בבמדבר טו, לא: "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה" שאף שהפשט כדכתב שם רש"י "אזהרת עבודת אלילים", בכ"ז בסנהדרין צט. דרשו זאת על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, והביא בשערי תשובה (ג, יד) - שעל זה נא' (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) שויתר הקב"ה על ע"ז ג"ע וש"ד ולא ויתר על עוון ביטול תורה, ועוד דרשו (שם בסנהדרין) - כי דבר ה' בזה - "תניא היה רבי מאיר אומר הלומד תורה ואינו מלמדה זו היא דבר ה' בזה" ועוד דרשו שם - "זה המגלה פנים בתורה". ובברכות כד: "תניא היה מהלך במבואות המטונפות - לא יקרא קריאת שמע ולא עוד אלא שאם היה קורא ובא, פוסק, לא פסק מאי... עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה". (והגר"ק סיפר שהמצוה הכי קשה עליו זה לא להרהר בדברי תורה בשירותים, כך כתוב בגליון דברי שיח מס' 192, הובא בקובץ גליונות כי תצא ע"ו- על הגמ' במגילה כח שר' זירא האריך ימים... שלא הרהר במבואות המטונפים ולא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין... ואמר הגר"ק שלא הרהר במקומות המטונפים זה יותר קשה מלא ללכת ד' אמות בלא תורה, ועוד הביא שם "עוד שמעתי מרבינו שמתפלל בלב, ולא בפה, כשנמצא בבית הכסא, שהקב"ה לא יעניש אותו").

¹¹ ושמה אפשר להוסיף עוד תשובה על השאלה איך יש רשעים שחיים אחרי גיל 60 (עיין לעיל הערה 4), מכיון שיכול להיות שנחשבים לשוגג, עיין ברמב"ן בפר' שלח פרק טו פס' כב, שפירש את הפסוק שם "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דיבר ה' אל משה..." ויהיה כל זה בשוגג, כגון שיהיה ביחיד תינוק שנשבה לבין האומות, ובקהל כגון שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם. או שיאמרו כמו שזכר בספרי (שלח קטו) מפני מה אמר המקום לא שנעשה ונטול שמך אנו לא עושים ולא נוטלין שכו... עכ"ל, וכידוע אצל רשעי זמננו יש סילופים הגורמים להם להרשיע ולרמב"ן יתכן שנחשבים לשוגגים. ונראה שאף לדעת הנימוקי יוסף במסכת (בבא מציעא דף מב עמוד ב) שכתב "...וא"ת תינח מומר עצמו שכוון שידע רבונו ומתכוון למרוד בו כופר הוא אבל בן מומרת כיון שנתגדל על דתיהם של עובדי כוכבים שוגג הוא ואין מורידין לאו מילתא הוא דכי אמרינן הכי ה"מ בתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבי' שלא הכיר תורת ישראל מעולם אבל זה שעומד בין ישראל והולך ומדבק בחוקותיהם של עובדי כוכבים מן המורידין הוא", בכ"ז אפשר שיודה שאנחנו צריכים להתייחס אליו כרשע, שהרי סוף סוף שמע שהוא יהודי, ושמע שהיהודים קיבלו תורה בהר סיני וכו'.. אבל עדיין בשמים יש מידת רחמים שאומרת שלא מגיע לו כרת מכיון שלא חינכו אותו, ולא לימדו אותו שעל עבירה פלונית יש חומרת כרת, ויתכן שאף שידע שהדבר אסור אבל לא ידע שאסור בחומרת כרת, ג"כ ניצל מעונש כרת כי לא נחשב כמזיד. ומצינו שבשמים אפילו זכות קטנה מצילה, כבשבת (דף לב). "תנו רבנן: מי שחלה ונטה למות אומרים לו: התודה, שכן כל המומתין מתודין. אדם יוצא לשוק - יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לטרדיט, חש בראשו - יהי דומה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר, עלה למטה ונפל - יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגרדום לידון; שכל העולה לגרדום לידון, אם יש לו פרקליטין גדולים - ניצול, ואם לאו - אינו ניצול. ואלו הן פרקליטין של אדם - תשובה ומעשים טובים. ואפילו תשע מאות ותשעים ומלמדים עליו חובה, ואחד מלמד עליו זכות - ניצול, שנאמר אם יש

וצריך לדעת שכריתת הנפש מעולם הבא היא הדבר הנורא ביותר, כדכתב¹² הרמב"ם (בהל' תשובה פ"ח הל' ה'): "הנקמה שאין נקמה גדולה ממנה שתכרת הנפש ולא תזכה לאותם החיים שנאמר הכרת¹³ תכרת הנפש ההיא עוונה בה (במדבר טו, לא)... לפי שהיא הכלייה שאין אחריה תקומה וההפסד שאינו חוזר לעולם". (וע"ע בתחילת פ"ט)

וכתב הכסף משנה (שם בהלכה א') בשם הרמב"ן, שכוונת הרמב"ם שאחרי שתתיישר הנשמה בגיהנום ביסורים גדולים, תכרת ותאבד, ואילו רשעים שלא קיבלו "כרת" דנים אותם כפי חטאם ויש להם אח"כ חלק לעוה"ב.

ומזמילא לפי"ז יתכן לבאר את מה שהתרוה"ד לא עשה להדיא סעודה כשהגיע לגיל 60 אלא עשה סיום לפוטרו מסעודת כרת (הובא לעיל בהערה 3), כי בענוותנותו חשש שמא מה שיעבר את גיל 60 אינו סיבה לשמחה כי אולי שייך ח"ו לסוג השני, ועכ"פ לא רצה בפרהסיא להראות ששייך לסוג הראשון ולכן עשה סעודה זו בהבלעה עם סעודת סיום. ולכאורה כך ראוי לנהוג למעשה.

עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו'. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד לזכות - ניצול, שנאמר מליץ אחד מני אלף". ואמנם יתכן לפי זה שמי שחייו תלויים בחוט כזה דק שעוביו עשירית האחוז, שנחשב שלא ידע שעבירה פלונית היא בכרת, בכ"ז כשיעבור על עבירה אפי' קטנה שיודע שדינה מוות ואפי' דברים שרק חז"ל אמרו שחייו תלויים בזה, וכגון הגמ' ברכות דף נה. "...ואמר רב יהודה, שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם: מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא.. כלומר ידוע לאדם זה שמי שקוראים לו לעלות לתורה ואינו רוצה זה חמור מאוד, עד שהגמ' אומרת שגורם לקיצור חייו, ובזה ניתק גם את החוט הדק שלימד עליו זכות.¹² וכן כ' הרמב"ם בפ"י המשניות בהקדמה לפרק חלק. והוסיף: "...הנה כל מי שדבק בתענוגים הגופניים ומאס באמת ובחר בשקר נכרת מאותה מעלה ויישאר חומר נכרת בלבד" ועיין מה שהסביר בזה בשו"ת עשה לך רב ח"ב סי' יט.¹³ ודרשו בשבועות יג. "הכרת בעוה"ז, תכרת-לעוה"ב"